

ยกวงซิมโฟนีไปแสดงเพลงรองเง็งที่กระบี่

บทเพลงแห่งทะเลอันดามัน

สุกรี เจริญสุข

ผมได้รับทุนวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ศึกษาเรื่อง “พื้นที่ทางวัฒนธรรมดนตรีเพื่อพัฒนาและสร้างสรรค์จินตนาการใหม่โดยอาศัยร่องรอยวิถีชีวิตของชุมชนผ่านศิลปินในท้องถิ่นผู้สืบทอดวัฒนธรรมดนตรีในชุมชน” ต่อมาได้รับทุนวิจัยเพื่อขยายผล “ต่อยอดนวัตกรรมเพลงพื้นบ้านเพื่อเผยแพร่ให้เป็นมรดกของชาติ” โดยศึกษาวรรณกรรมเพลงพื้นบ้านในท้องถิ่น 7 พื้นที่ด้วยกัน ได้แก่ พื้นที่ล้านนา กูไท ลาว เขมร สุพรรณภูมิ ศรีวิชัย และปัตตานี ได้ทำงานมาตั้งแต่เดือนตุลาคม 2563

การต่อยอดเพลงภาคใต้ คือการนำเพลงรองเง็งไปเล่นโดยวงซิมโฟนีออร์เคสตรา (Thai Symphony Orchestra) แล้วนำไปแสดงในท้องถิ่น โดยเลือกแสดงที่ร้านอาหารเรือนไม้ จ.กระบี่ วันที่ 24 มีนาคม 2564 เวลา 18.00-19.30 น. ครั้งนี้เป็นครั้งที่ 2 ซึ่งในครั้งแรกได้แสดงที่วัดพระราม ๙.พระนครศรีอยุธยา เมื่อตรุษจีนที่ผ่านมา

มีคำถามว่า ทำไมจึงเลือกแสดงที่ร้านอาหารเรือนไม้ ใช้เป็นสถานที่แสดงวงซิมโฟนีออร์เคสตรา ทำไมไม่เลือกลานศิลปะที่ชายทะเล ทำไมไม่เลือกหอประชุมจังหวัด ทำไมไม่ใช้ห้องประชุมจัดเลี้ยงของโรงแรมหรู หรือที่สถานที่ราชการ เป็นต้น เพราะกระบี่ไม่มีหอแสดงดนตรีที่สามารถเก็บเสียงได้ กระบี่ไม่มีสถานที่แสดงดนตรีเพื่อ

การฟัง กระบี่มีป่าเขาและทะเลสวยงามตามธรรมชาติ คนไปกระบี่เพื่อฟังเสียงคลื่น ฟังเสียงลม ฟังเสียงนกร้องมากกว่า จึงจำเป็นต้องหาพื้นที่เงียบสงบเพียงพอที่จะนั่งฟังเพลงบรรเลงได้

ร้านอาหารเรือนไม้ เป็นร้านอาหารพื้นเมืองของกระบี่ เจ้าของคือ คุณอมฤต ศิริพรจุกกุล ซึ่งคนทั่วไปรู้จักเรียกกันว่า “โกเลี้ยง” เป็นผู้มีใจกว้างขวาง รักงานศิลปะดนตรี และเป็นคนที่มีจิตใจดี เป็นบุคคลสำคัญของกระบี่ มีความรักบ้านเกิดและพยายามสร้างบรรยากาศของศิลปวัฒนธรรมให้เกิดในเมืองกระบี่ ที่สำคัญคือได้ทำร้านอาหารเรือนไม้ ในบรรยากาศน่าเกรงใจ สะอาดให้ผู้เข้าไปในร้านรู้สึกสงบ ได้บรรยากาศใหม่แบบธรรมชาติ

อาศัยความรักในธรรมชาติและทำเลพื้นที่ที่สวยงาม ทำร้านอาหารเรือนไม้จนเป็นที่รู้จัก มีธรรมชาติเป็นตัวช่วยสร้างบรรยากาศ มีน้ำใสใบไม้เขียว ผนวกกับสถาปัตยกรรมที่ใช้ไม้ไผ่สูงเบา สร้างโดยลายมือของสถาปนิกในท้องถิ่น ทำให้เสียงไม่ก้องและเป็นธรรมชาติ ร้านอาหารเรือนไม้มีเสน่ห์เพราะมีอาหารสุขภาพ ปลอดภัย รสชาติอร่อย ถูกปาก ใครได้กินแล้วจะติดใจ

ร้านอาหารเรือนไม้ กลายเป็นร้านอาหารพื้นเมืองที่นิยมใช้ต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองของกระบี่ไปโดยปริยาย ใครไปใครมากระบี่ก็จะเลี้ยงอาหารที่ร้านอาหารเรือนไม้ เป็นที่รู้จักกว้างขวาง และอยู่ใจกลางเมือง ขณะเดียวกันก็มีที่จอดรถเพียงพอ เมื่อจัดการแสดงที่ร้านอาหารเรือนไม้ จึงไม่ต้องลงทุนโฆษณา เพราะเป็นที่รู้จักอยู่แล้ว

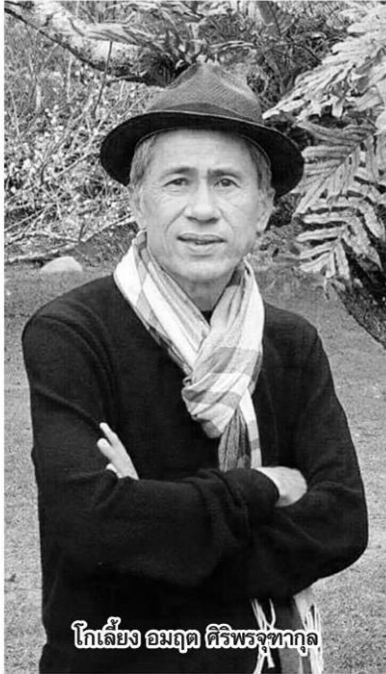
ในขณะที่เมืองกระบี่ไม่มีหอแสดงดนตรี ไม่มีหอศิลปะ วัฒนธรรม ซึ่งยากที่จะจัดแสดงดนตรีในรูปแบบของวงซิมโฟนีออร์เคสตรา พื้นที่สวยงามชายทะเลก็แลดูเว้งว่างเกินกว่าที่จะควบคุมเสียง ซึ่งแตกต่างไปจากการจัดแสดง

ดนตรีสมัยนิยม ส่วนใหญ่นิยมจัดที่ลานงานศิลปะมาก่อน เงื่อนไขสำคัญสำหรับวงออร์เคสตรา คือ การรักษาและการควบคุมเสียง ต้องการความสงบ เมื่อลมพัดแรง มีบรรยากาศของความวุ่นวาย ก็จะทำให้ลายสมาริของผู้ฟังไปสิ้น เมื่อคุมสมาธิไม่ได้ ก็ควบคุมเสียงไม่ได้ เมื่อควบคุมเสียงไม่ได้ ก็จะควบคุมสมาธิไม่ได้ด้วย

แต่ก่อนมีความรู้เรื่องเพลงรองเง็งว่าคือดนตรีเฉพาะกลุ่มของปัตตานี ซึ่งมีปัตตานี ยะลา และนราธิวาสเท่านั้นไม่เคยคิดว่าจะมีดนตรีรองเง็งในพื้นที่ที่ฟังทะเลอันดามัน แต่ความจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น เพราะรองเง็งในพื้นที่ที่ฟังทะเลอันดามันมีความหลากหลาย เป็นวัฒนธรรมที่ผสมผสานกับชุมชนในท้องถิ่นมาก ที่สำคัญว่านั่นก็คือ ดนตรีรองเง็งที่ฟังทะเลอันดามันได้กลายพันธุ์ สัมผัสกับดนตรีของท้องถิ่นอย่างน่าสนใจ

เมื่อไปที่กระบี่ได้พบกับ “เมืองหลวงของรองเง็งอยู่ที่เกาะลันตา” มีการนำเพลงของรองเง็งมาพัฒนาให้เป็นเพลงสมัยนิยมที่หลากหลาย ได้พบกับกวีคนสำคัญเจ้าของเพลงนกสีเหลืองและเพลงบูบู่ ซึ่งเป็นบทเพลงแห่งทะเลอันดามัน กลายเป็นว่า ฟังอันดามันมีความรู้เรื่องดนตรีมาก

เพลงนกสีเหลือง คำร้องและทำนอง โดยวินัย อุทกฤษณ์ เพลงนกสีเหลืองเป็นเพลงที่เขียนขึ้นเพื่อไว้อาลัยวีรชนและเชิดชูจิตวิญญาณประชาธิปไตย ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ด้วยความสะเทือนใจที่ได้รับต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ทำให้ผู้แต่งล้มป่วยเข้าโรงพยาบาลอยู่เดือนเศษ แล้วได้กลับไปพักที่บ้านเกิด กระบี่ ซึ่งช่วงนี้เองเป็นเวลาที่ได้แต่งเพลงนกสีเหลือง ขณะที่ล่องในแม่น้ำที่กระบี่ ยามค่ำคืนในเรือพายลำน้อยนั่งอยู่กับเพื่อน มีกีตาร์โปร่งหนึ่งตัว เมื่อย้อนรำลึกถึงเหตุการณ์ “14 ตุลา” จึงมีเพลงนกสีเหลือง

โกเลี้ยง อมฤต ศิริพรจากกุล

วินัย อุกฤษณ์ เจ้าของเพลงนกสิ เหลืองกับเพลงบุญ

บทเพลงเริ่มด้วยเสียงยัมของความเศร้า คล้ายเสียง
เทห์ล่อมเพื่อปลอบประโลม จากนั้นจึงเริ่มเนื้อเพลงด้วย
ถ้อยคำเชิงกวีและความอาลัยต่อวีรชนผู้จากไป กลาง
เพลงจะมีช่วงหยุด เพื่อกล่าวถ้อยคำไว้อาลัย แล้วจึงย้อน
กลับมาส่งท้าย “จงบินไปเกิดคนกล้า ความฝันสูงค่ากว่า
ใด เจ้านินไปจากรวงรัง ช้างหลังเขายังอาลัย”

ผู้แต่งไม่ใช่คนร้องหรือคนดนตรี แต่เป็นกวีร่วมสมัย
บทเพลงนี้จึงเป็นที่รู้จักในฐานะงานกวีนิพนธ์ด้วย

บทเพลงนกสิเหลืองได้นำออกแสดงครั้งแรกโดยวง
คาราวาน ในงานรำลึกครบหนึ่งปี “14 ตุลา” ที่หอประชุม
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สร้างความประทับใจให้แก่ผู้ฟัง

อย่างมาก เพลงได้กลายมาเป็นเพลงสัญลักษณ์ของ “14
ตุลา” ตั้งแต่นั้นวงดนตรีเพื่อชีวิตนิยมนำเพลงนี้ไปแสดง
เสมอๆ ต่อมา เพ็ญศรี พุ่มชูศรี นักร้องซึ่งเป็นศิลปินแห่งชาติ
(พ.ศ.2534) ชื่นชอบเพลงนี้มาก เธอได้นำเพลงนก
สิเหลืองไปขับร้องในงานรำลึก “14 ตุลา” ทุกครั้ง ใน
ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งเพ็ญศรี พุ่มชูศรี ได้เสียชีวิตลง
เมื่อปี พ.ศ.2550

เพลงบุญ หมายถึง ไซดักปลา คำร้องโดย วินัย อุกฤษณ์
ทำนองดัดแปลงมาจากเพลงการรักนุหงา (ร้อยดอกไม้)
บุญ เป็นเพลงรักในลีลาของรองเง็ง (ส่วนหนึ่งของเพลง
นุหงารำไป) ซึ่งเป็นดนตรีแห่งหมู่เกาะ รวมทั้งชายฝั่งทะเล
อันดามัน ในสมัยก่อน หากได้ลงเรือท่องไปตามหมู่เกาะ
ในถิ่นทะเลแถบทะเลอันดามัน จะได้พบกับชาวเล กลุ่ม

อุรักลาโว้ย หรือพวกยิปซีทะเล เป็นชนเผ่าผู้ลี้ภัยในทะเล
ขณะเดียวกันก็ได้ยินเสียงดนตรีของพวกเขา เรียกกัน
ว่า เพลงรองเง็งชาวเล คือเพลงของพวกเขา

เมื่อครั้งวินัย อุกฤษณ์ (ผู้แต่งเพลงบุญ) ได้พาครอบครัวไป
พักผ่อนที่กระท่อมของชาวเล ริมหาดเกาะจำ อาศัยอยู่หลาย
วัน เจ้าของกระท่อมคือครอบครัววงรองเง็ง “อาหวัง
แก้วมูดา” ซึ่งเป็นนายขอ (ไวโอลิน) ยังมีแม่เฒ่า (กรรยา)
เป็นคนตีระมึนมา พร้อมกับขับเพลงและรำร่าทุก
คำคืนที่ริมหาด จะได้ฟังเสียงซอและบทเพลงขับปันตน
ซึ่งเป็นการขับเพลงภาษามลายู บางเพลงประทับใจมากจน
จำเนื้อร้องเพลงปันตนได้หมด หนึ่งในเพลงนั้น คือ “เพลง
การรักนุหงา” หรือเพลงร้อยดอกไม้

เมื่อผู้แต่งได้สร้างกระท่อมริมหาดที่ “เกาะบุญ” ของ
ตัวเองเสร็จ ก็อยากชวนคนรักมาอยู่ด้วย เสียงเพลงการรัก
นุหงาก็แว่วมาอีก จึงได้ดัดแปลงทำนองและเขียนคำร้อง
ใหม่เป็นภาษาไทย ใช้ชื่อว่าเพลงบุญ หมายถึงไซดักปลา
(เกาะบุญ) เกิดเป็นเพลงใหม่ขึ้น เสมือนบัวงัดฝืนที่เป็น

จริง บุญได้กลายพันธุ์จากเพลงรองเง็งเป็นเพลงรักของ
ชาวเมือง โดยยังคงรักษาทำนองเพลงเอาไว้อย่างมั่นคง
ซึ่งเป็นพัฒนาการใหม่ของรองเง็ง

เพลงบุญได้นำออกแสดงครั้งแรกกับวงดนตรีห้อง
ถัน (Sea Gypsy) โดยมีอาจารย์สมพร คงซิม เป็นผู้เล่น
ไวโอลิน แสดงที่หอประชุมโรงเรียนเมืองกระบี่ และได้
บันทึกเสียงลงแผ่นซีดี (CD) ครั้งแรกกับวงบังคลาเทศ
ขับร้องโดย ทองกราน ทานา จากวงคาราวาน

ในยุคทองของการท่องเที่ยว เพลงบubu เป็นเพลงรองเง็งร่วมสมัยที่รู้จักแพร่หลายและนิยมเล่นกันในหมู่วงดนตรีรุ่นใหม่ทั่วถิ่นอันดามัน ด้วยลีลาแปลกแตกต่างจากเพลงอื่นๆ ต่อมาได้รวบรวมบันทึกเป็นแผ่นซีดี (CD) ชุดเพลงคลื่นซัดซ่าน โดยวงวารีย์ วายุ ซึ่งเป็นนามปากกาของวินัย อุกฤษณ์

สำหรับ วินัย อุกฤษณ์ ในฐานะนักเขียน ใช้นามปากกาว่า “วารีย์ วายุ” บ้านเกิดอยู่ริมแม่น้ำกระบี่ พ่อเป็นชาวสวนแม่เป็นชาวเกาะ เรียนหนังสือชั้นต้นที่กระบี่ แล้วไปเรียนต่อที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ที่กรุงเทพฯ เข้าเรียนปริญญาตรีวารสารศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เคยทำงานมีอาชีพด้านหนังสือ งานฝ่ายศิลป์ จัดรูปเล่มหนังสือ ส่งงานบรรณาธิการกับนิตยสารและงานหนังสือพิมพ์หลายฉบับ

“ชมรมพระจันทร์เสี้ยว” ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้สร้างแรงบันดาลใจ ทำให้ศึกษาและเขียนบทกวีสมัยใหม่ต่อเนื่องมา ผลงานกวี 2 เล่ม คือ “นักฝันข้างถนน” และ “ทะเลร้อน” ในนามปากกา “วารีย์ วายุ” ได้เป็นใบเบิกทางจากยุคแสวงหาสู่ความเป็น “กวีร่วมสมัย”

เมื่อออกจากแวดวงหนังสือ ได้กลับบ้านไปอยู่ที่กระบี่ที่เกาะลันตาน้อยและเกาะบubu ใช้ชีวิตอยู่กับเรือทะเลและหมู่เกาะนานหลายปี จนเกิดภัยพิบัติสึนามิ (พ.ศ.2547) จึงกลับขึ้นฝั่งไปทำสวน อยู่ชานเมือง แล้วหันเหชีวิตมาสนใจงานด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น

นอกจากงานหนังสือและกวีนิพนธ์แล้ว “วารีย์ วายุ” ยังเป็นมือสมัครเล่นในงานศิลปะด้านอื่นๆ ด้วย อาทิ ผลงานเพลง ภาพวาด บทภาพยนตร์ หนังสือ สำหรับเพลงนกลีเหลืองกับเพลงบubu จะเป็นเพลงแถมในรายการแสดงครั้งนี้ ซึ่งในรายการหลักเป็นเพลงรองเง็งฝั่งอันดามันทั้งหมด เป็นเสียงเพลงแห่งทะเลอันดามัน

ในการเดินทางไปแสดงครั้งนี้ ได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วนที่สำคัญ ภาคส่วนของรัฐตั้งแต่ผู้ว่าราชการจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงการอุดมศึกษา ในภาคส่วนของเอกชนมีร้านอาหารเรือนไม้ ที่พักปาล์มรีสอร์ท สายการบินแอร์เอเชีย องค์กรอิสระสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ส่วนภาคที่เป็นฝั่งประชาชน ก็มีศิลปินวาดภาพ นักร้องนักดนตรี มุลนิธิกระบี่ยั่งยืน และมูลนิธิอาจารย์สุกรี เจริญสุข

บทเพลงแห่งทะเลอันดามัน เป็นการนำเสนอมิติใหม่ของเพลงพื้นบ้าน การได้มีโอกาสพบกับปราชญ์ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งเขาเหล่านั้นอยู่ที่มิดที่คนทั่วไปมองไม่เห็น แต่เรามองเห็นในสิ่งที่คนทั่วไปมองไม่เห็น เมื่อได้พบกับวิถีคิดและจินตนาการผ่านผลงานที่เป็นบทกวีและบทเพลง ทุกบทเพลงและทุกครั้งที่ได้ยิน ทำให้รู้สึกว้าวซึมซัดสั่นไป เพราะ “คาดไม่ถึงถึงอึ้งและฉงน”